

Міністерство освіти і науки України

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

04074. Київ, Вишгородська, 19

Тел. 430-02-60, 430-43-90

e-mail: nenc@nenc.gov.ua

«11» травня 2016 р. № 123

На № ____ від _____

Інформаційний матеріал з надання освітніх послуг з професійної підготовки учнівської молоді позашкільними навчальними закладами еколого-натуралістичного напрямку

В Україні процес переходу до ринкових форм господарювання, формування багатокладної економіки в галузі аграрного господарства вимагає відповідного кадрового забезпечення та суттєвих змін у підготовці фахівців, які відносяться до професійної сфери «людина-природа».

В цих умовах, ускладнених дефіцитом видатків державного й місцевого бюджетів, варто орієнтуватися на мережу закладів позашкільної освіти як на ефективний і соціально значущий сегмент формування «світу кваліфікацій», зосередити увагу на розробленні стимулюючих заходів (нормативних, організаційних, фінансових) з організації професійно-орієнтаційної роботи та сприяти створенню умов для отримання першого робочого місця випускниками цих навчальних закладів.

Тому, сферою профтехосвіти розроблено 78 державних стандартів професійно-технічної освіти за конкретними професіями. Серед них є професії (ДСПТО 6111.А.01.13-2015 Професія: Овочівник Код: 6111; ДСПТО 6141.АО.02.00-2014 Професія: Лісник Код: 6141; ДСПТО 6112.А0.01.10-2014 Професія: Садовод Код:6112; ДСПТО 6112.ОА.01.10-2012 Професія: Виноградар Код: 6112; ДСПТО 7331.DN.36.60 — 2012 Професія: Флорист Код 7331; ДСПТО 8269. С. 32.99-2015 Професія: Квіткар Код: 8269; ДСПТО 6123.ОА.01.20-2013 Професія: Бджоляр Код: 6123; ДСПТО 6111. ОА.01.10-2014 Професія: Плодоовочівник Код: 6111; ДСПТО 7344.К0.74.81-2014 Професія: Фотограф (фотороботи) Код: 7344; ДСПТО 7331.DM.20.50-2014 Професія: Виробник художніх виробів з лози Код: 7331); ДСПТО 7331 С.16.29-2015 Професія: Різьбяр по дереву та бересту Код: 7331, в яких допрофесійна підготовка та неформальне професійне навчання може здійснюватися, і частково здійснюється, в позашкільних навчальних закладах відповідно до навчальних програм: «Юні садівники», «Юні фотонатуралісти» (*«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (лист Міністерства освіти і науки України від 15.09.2014 №1/11-14729)*); «Юні овочівники», «Юні лісівники», «Юні флористи», «Юні квітникарі», «Юні виноградарі», «Юні бджолярі» (*«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (лист МОН України від 04.07.2013 №1/11-10901)*); тощо, які відносяться до типу професії «людина-природа».

Наразі особи з першим рівнем класифікації можуть виходити на ринок праці за досягнутими результатами навчання. Проте це навчання може обмежуватися певними інструктажами з використанням загальних знань і понять. Водночас здатність виконувати виробничі завдання певної складності, що потребує спеціальної професійної підготовки, вже передбачає 3-й та 4-й рівень Національної рамки кваліфікації (далі НРК), з яким ми ідентифікуємо сьогоденню професійно-технічну освіту, надаючи робітничі класифікації середнього та високого рівнів.

Через дескриптори рівнів НРК можна диференціювати тарифні розряди робітника з відповідною тарифною кваліфікацією, а саме:

2 рівень НРК – 1 розряд;

3 рівень НРК – 2-3 розряд.

Одним з постачальників компетенцій, часткових елементів (складових) загальноосвітніх (академічних) і професійних кваліфікацій в Україні виступають заклади позашкільної освіти.

Виходячи з інформації, викладеної в Матеріалах до Круглого стола Комітету ВРУ з питань науки й освіти (05.06.2015 р.), підготовленої МОН України, за станом на 01.01.2015 р. у вітчизняній системі освіти функціонувало близько 2 тис. позашкільних державних і комунальних закладів, серед яких – 1369 будинків, центрів, клубів станцій дитячої творчості й 544 дитячо-юнацьких спортивних шкіл. У країні працює близько 80 тис. творчих об'єднань, спортивних секцій, кружків художньо-естетичного, науково-технічного, еколого-натуралістичного, туристично-краєзнавчого, фізкультурно-спортивного профілю. Позашкільні заклади відвідувало близько 1,5 млн. осіб, серед яких 41,5% дітей шкільного віку. Дуже важливим показником є те, що лівова частка із решти (58,5%) відвідувачів позашкільних закладів (900 тис. осіб.) припадає на доросле населення.

Слід зазначити, що більшість позашкільних навчальних закладів, як за типами, так і напрямками діяльності, зорієнтовані на формування в дітей базових загальноосвітніх, соціально-економічних, екологічних і професійно-орієнтованих знань. Серед напрямків їхньої діяльності близько 80,0% безпосередньо зорієнтовані на подальшу професійну діяльність творчого, гуманітарного, соціального, природничо-наукового спрямування.

В Україні шляхом неформального навчання робітничі професії фактично здобуває третина працівників, водночас відсутність підтвердження результатів навчання є суттєвим фактором низької мобільності та вартості робочої сили на ринку праці. Разом з тим нині на ринку праці понад 70 % вакансій – робітничі професії.

Підтвердження неформального навчання за робітничими професіями дозволить:

- визнати рівень робітничої кваліфікації людини незалежно від способу її отримання;
- розширити можливості працевлаштування;
- скоротити терміни професійного навчання.

Вартість підтвердження кваліфікації за результатами неформального навчання у кілька разів нижча від вартості підготовки одного кваліфікованого працівника.

Вивчення питання функціонування в Україні системи неформальної освіти дозволяє зробити такі висновки:

- законодавчою нормою, що регулює неформальне професійне навчання працівників, є дефініція у Законі України «Про професійний розвиток працівників»;
- окремі питання також розкриваються в Законі України «Про зайнятість населення».

Результати соціологічного опитування роботодавців і представників освіти, проведеного НДІ праці й зайнятості Мінсоцполітики й НАН України в 2014 році, свідчать про те, що визнання результатів неформальної освіти в країні, яким відповідають певні професійні кваліфікації, викликають великий інтерес і підтримку.

Насамперед слід зазначити, що питання регулювання неформальної освіти, визнання її результатів у законодавчій площині стали реалізовуватися в Україні тільки в останні роки. Так, у ст. 1 – «Визначення термінів і понять» - Закону України «Про професійний розвиток працівників» (№ 4312-VI, 12.01.2012 р.) написано, що «неформальне професійне навчання працівників – це отримання працівниками професійних знань, умінь і навичок, не регламентованих місцем одержання, строком і формою навчання». У цій же статті пояснено дефініцію «підтвердження кваліфікації працівників» – «процедура визначення відповідності професійних знань, умінь і навичок працівників установленим законодавством вимогам і посадовим обов'язкам, проведення оцінки їхнього професійного рівня шляхом атестації».

У Законі України «Про зайнятість населення» зазначено, що Порядок підтвердження результатів професійного навчання осіб за робітничими професіями визначається Кабінетом Міністрів України (ст. 34 «Професійне навчання», п. 6). Постановою КМУ за № 340 від 15.05.2013 р. затверджено Порядок підтвердження результатів неформальної освіти професійного навчання осіб за робітничими професіями. Відповідно до цієї постанови Міністерством соціальної політики України розроблені й введені в дію:

- Порядок видачі документів про підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями (наказ № 477 від 17.07.2014 р.);
- Склад Міжвідомчої робочої групи з розробки нормативно-правових актів з питань підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями (№ 792 від 30.07.2015 р., доповнення за № 792 від 30.07.2015 р.);
- спільний наказ Мінсоцполітики й МОН України «Про затвердження нормативно-правових актів стосовно підтвердження неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями» (№ 875/1776 від 16.12.2013 р.), яким затверджені вимоги до суб'єктів підтвердження й Порядок створення комісії з підтвердження результатів;
- Положення про Міжвідомчу робочу групу (№ 556 від 27.05.2015 р.);
- Перелік робітничих професій, за якими здійснюється підтвердження результатів неформального навчання осіб за робітничими професіями (№ 886 від 23.12.2013 р.).

Міжвідомчою робочою групою схвалені Методичні рекомендації, які включають: критерії оцінювання професійних знань, умінь і навичок; перелік

засобів виміру професійних знань, умінь і навичок; анкети самооцінки за результатами неформального професійного навчання (протокол № 1 від 24.09.2015 р.), рекомендовані Вченою радою основного їх розробника – НДІ праці й зайнятості Мінсоцполітики й НАН України (протокол №1 від 11.11.2014 р.).

До інших законодавчо-нормативних актів відповідного напрямку можна віднести:

- Закон України «Про професійно-технічну освіту»;
- Постанова КМУ від 23.11.2011 р. під № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікації»;
- законопроекти «Про освіту», «Про професійну освіту».

На наш погляд, більшу результативність цьому пілотному проекту принесе оцінювання й визнання результатів неформального навчання за робочими професіями, для яких розроблені державні стандарти професійно-технічної освіти.

Не обмежена формальною метою щодо забезпечення професійної підготовки вихованців, система позашкільної освіти має величезний потенціал професійної орієнтації, допрофесійної підготовки дітей і підлітків.

Таким чином, на сьогодні варто звернути увагу на мережу закладів позашкільної освіти як на ефективний і соціально значущий сегмент формування «світу кваліфікацій», зосередити увагу на розробленні стимулюючих заходів (нормативних, організаційних, фінансових) з організації професійно-орієнтаційної роботи.

Директор НЕНЦ
доктор педагогічних наук,
професор

В. В. Вербицький